Sistem de colectare și analiză a datelor din procesul de tipărire

Universitatea Politehnica Timișoara

Andrei Buruntia andreiburuntia@gmail.com

Advisor: conf. dr. ing. Dan Cosma

20-05-2018

Abstract

În zilele noastre există o multitudine de imprimante și soluții de printing disponibile, fiecare cu interfața și setul ei de funcționalități. Această teză urmărește construirea unei platforme universale care să permită ascunderea imprimantelor după un strat de abstractizare suplimentar, oferind o singură interfață și posibilitatea de a furniza unei companii de printing date relevante sub formă de grafice.

Adresarea problemei anterior menționată necesită depășirea anumitor obstacole, trei dintre care fiind: abstractizarea imprimantei și a funcțiilor ei, integrarea imprimantelor moderne de orice fel, realizarea unor rapoarte închegate și coerente cu date extrase din procesul de printare, care să prezinte relevanță pentru utilizator, ideal permițând utilizatorului sa își creeze propria interfață, dupa nevoile și preferințele lui.

În consecință, lucrarea mea propune o soluție bazată pe CUPS, care se ocupă de comunicațiile și controlul imprimantelor și de expunerea lor pe rețea. Acest lucru permite acoperirea unei game largi de imprimante, pastrearea complexității la un nivel relativ redus și accesarea informațiilor lower-level.

S-a considerat prioritară creerea unei platforme cap-coadă care sa nu restricționeze in vreun fel workflow-ul normal al unui utilizator.

Lucrarea arată potențialul folosirii tehnologiilor și sistemelor open-source la rezolvarea problemelor din ecosistemul corporate prin modificări si îmbunatațiri aduse acestora.

Declarație pe propria răspundere

Subsemnatul Buruntia Andrei-Cristian, legitimat cu CI seria TZ nr. 080265, CNP
1950819165656, autorul lucrarii "Sistem de colectare și analiză a datelor din procesul
de tipărire", elaborată în vederea susținerii examenului de finalizare a studiilor de licență
organizat de către Facultatea de Automatică și Calculatoare din cadrul Universității
Politehnica Timișoara, sesiunea iunie a anului universitar 2018, luând în considerare
conținutul art. 39 din RODPI – UPT, declar pe proprie răspundere, că această lucrare
este rezultatul propriei activități intelectuale, nu conține porțiuni plagiate, iar sursele bib-
liografice au fost folosite cu respectarea legislației române și a convențiilor internaționale
privind drepturile de autor.

Semnătură	Dată

Cuprins

1	1 Introducere		9
	1.1 Context și motivație		9
	1.2 Problema		9
	1.3 Analiza studiului actual în domeniul	problemei	10
2	2 Fundamente teoretice		11
	2.1 Arhitectura client-server		11
	2.2 Sisteme distribuite		11
	2.3 Considerații IPC		12
	2.4 Nucleul sistemului de operare		12
3	3 Specificațiile proiectului		14
	3.1 Placa de dezvoltare gazdă - Raspberr	ry Pi 3	14
	3.2 Workflow-ul normal pentru tipărire	·	15
	3.3 Colectarea și stocarea datelor		15
4	4 Design și implementare		16
	4.1 Arhitectură high-level		16
	4.2 Componente software		17
		SuruX	
	4.2.2 CUPS		18
	4.2.3 Elastic Stack		19
	4.3 Build și deployment		24
	4.3.1 Stubbing		26
	4.3.2 Limbajul de interogare Luceno	e	28
	4.3.3 Limbajul de interogare Elastic	csearch \dots	30
	4.3.4 Platforma Scaleway		30
5	5 Rezultate		32
6	6 Concluzii		33
7	7 Glosar de termeni		35
8	8 Referințe		38

Introducere

1.1 Context și motivație

Océ, compania în care lucrez, activează în domeniul de printing, fiind subsidiar Canon. I companie se pune problema analizei și colectării datelor din procesul de imprimare. La propunerea companiei, am încercat sa abordez aceasta problema. Mai jos este prezentata mai pe larg problema, iar lucrarea urmărește propunerea unei idei de implementare a unu sistem care sa o rezolve. I aceasta documentație se va încerca detalierea asupra anumitor aspecte ale lucrării: dificultățile întâlnite, probleme de comunicare, constraint-uri de orice fel, etc.

1.2 Problema

Analiza și colectare de statistici despre procesul de imprimare

Pentru a putea optimiza costurile și procedeele de tipărire în cazul imprimantelor de format mare se dorește analiza și colectarea de statistici referitoare la:

- 1. Cantitatea de cerneala folosita
- 2. Tipul de material pe care se face tiparire
- 3. Informatii despre tipul de culoare
- 4. Informatii despre metoda de finisare (capsare, copertare, lacuire. etc)

Aceste informații trebuiesc agregate și afișate sub forma unor grafice care pot fi folosite de către utilizatori cat și de către compania Océ. Utilizatorii vor avea informații legate de costuri și timpi de execuție. Compania Océ poate folosi aceste informații în mod anonimizat pentru a culege informații legate de calitatea tipăririi și a a procesului cat și pentru an analiza în mod proactiv procesul de tipărire și a colecta informații despre modul în care imprimantele se comporta în timp și a preîntâmpina anumite defecțiuni. Deoarece baza de imprimante este relative mare și nu toate imprimantele oferă în mod nativ informații despre consumabilele și cantitatea de cerneala folosita se dorește ca aceste informații sa fie colectate în mod transparent și de la imprimantele mai puțin evaluate. Pentru aceasta ar trebui ca aceste informații sa fie colectate într-un mod cat mai transparent, fără a afecta funcționarea normal a imprimantei și fără a afecta firmware-ul deja instalat. Informațiile astfel colectate vor fi afișate într-o interfața web accesibila utilizatorilor final

și/sau companiei Océ. I aceasta interfața grafica se vor afișa graficele necesare și se vor putea crea panouri de control dedicate. Soluția trebuie sa fie extensibila, sa scaleze pe mai multe tipuri de imprimanta. I cazul în care anumite informații nu pot fi obținute în mod direct din imprimanta atunci acestea trebuie sa poată fi generate prin analiza formatelor intermediare de tip rastru pe care rasterizatoarele le trimit către imprimante. Implementarea soluției trebuie sa respecte următoarele cerințe:

- 1. Sa nu expuna nicio informatie proprietara Océ
- 2. Se fie facuta intr-un limbaj de nivel inalt
- 3. Sa permită extensii cu costuri minime pentru modelele viitoare de imprimante
- 4. Sa implice modificări minime la nivelul infrastructurii clienților
- 5. Sa anonimizeze informatiile confidentiale

1.3 Analiza studiului actual în domeniul problemei

În prezent, nu există o modalitate non-invazivă de a colecta date de natură non-personală. Există, insă, sistemul CUPS, care dispune de tot ce este nevoie in proiect înafară de capabilitățile de coloctare de date. Există, de asemenea, unelte pentru agregarea si vizualizarea diferitor tipuri de date.

Fundamente teoretice

2.1 Arhitectura client-server

Modelul client-server este o structură pentru aplicațiile distribuite care împarte load-ul între furnizori de resurse sau servicii (servere) și clienți, care au nevoie de serviciile sau resursele respective. În general, comunicarea între servere și clienții se realizeaza printro rețea de calculatoare sau pe hardware separat, dar nu este neîntalnit ca serverul si clientul sa fie pe aceeași mașină. Un server rulează unul sau mai multe programe care împart resursele clienților. Un client nu își expune resursele, dar cere resurse de la server. Clienții inițiază în general conexiunea sau sesiunea si asteapta ca cererile lor sa fie abordate și să primească răspuns de la server. Orice sistem care oferă facilități de network printing folosește arhitectura client-server.

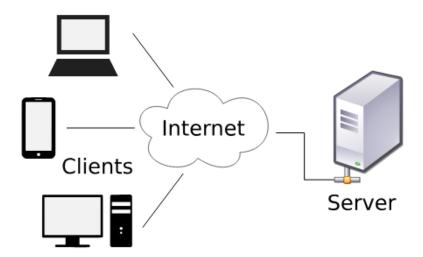

Figure 2.1: Arhitectură client-server

Caracteristica client-server descrie o relație de cooperare in aplicație. Componenta server expune o funcție sau un serviciu pentru unul sau mai mulți clienți. Clientul trebuie doar sa ințeleagă respunsul bazându-se pe un protocol prestabilit.

2.2 Sisteme distribuite

Scopul programării distribuite este împarțirea funcționalitaților sau a modulelor spre a fi rulate in locații diferite. In proiectarea unui sistem distribuit trebuie tratate cazurile

în care o componenta cade. Structura sistemului nu se cunoaste în avans, la fel ca infrastructura de comunicație. Orice componentă/calculator are doar o viziune limitata a întregului sistem. Modelul client-server este o implementare specifică a acestei paradigme.

2.3 Considerații IPC

Inter-process communication se referă la mecanismele unui sistem de operare prin care pune la dispoziție proceselor pe care le găzduiește modalități de a comunica unele cu altele și de a trimite date de la unele la altele. În mod normal, aplicațiile pot folosi IPC sub forma modelului client-server, clientul cerând și serverul furnizând date. Multe aplicații pot fi și client și server, așa cum este de multe ori cazul in distributed computing. Metodele de implementare ale IPC sunt împarțite pe categorii bazate pe cerințe software (performanță sau modularitate), circumstanțe de sistem, etc. IPC este foarte important pentru procesul de proiectare a microkernelelor și nanokernlelelor. Microkernele reduc numarul de funcționalități pe care le expune kernelul. Acele funcționalități sunt obținute ulterior via IPC. Un microkernel folosește IPC mult mai intens față de un kernel monolitic convențional.

Există numeroase abordari și implementări pentru IPC:

- fișier pe disc
- semnal
- socket
- Unix domain socket
- coadă de mesaje
- pipe
- named pipe sau FIFO
- etc

Sistemele POSIX, dar si Windows, includ majoritatea acestor mecanisme.

2.4 Nucleul sistemului de operare

Kernelul este programul care stă la baza sistemului de operare și are control asupra intregului sistem. La majoritatea sistemelor de operare, nucleul este printre primele programe care se încarcă in memorie la start-up, imediat după bootloader. Este responsabil cu I/O, traducerea stream-urilor de date de la aplicații in instrucțiuni pentru procesor, arbitrează procese, alocă spațiu pentru utilizator și alte funcții de bază ale sistemului de operare. În mod normal, nucleul se incarcă intr-o zona specială și separată de memorie, protejată de accese ale aplicațiilor sau a componentelor mai puțin critice ale sistemului. Toate lucrurile critice sistemului au loc in kernel space, iar programele non-critice au loc in user space. Separând astfel user data de kernel data, se previne interferența și instabilitatea. Interfața nucleului este un nivel de abstractizare low-level. Apelurile de la procese către nucleu se numesc apeluri de sistem sau system calls.

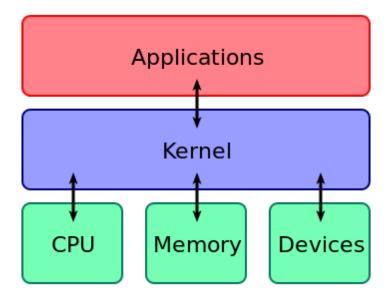

Figure 2.2: Diagramă care ilustrează locul nucleului in stiva sistemului

Există diferite abordări de proiectare a nucleelor, printre care monolithic kernel, care ruleaza toate instrucțiunile de sistem in același spațiu de adresare sau microkernel, mai modular, care rulează multe din procesele critice in user space.

Scopul principal al nucleului este, deci, de a partaja resursele sistemului, incluzând:

- CPU
- RAM
- dispozitive I/O
- management resurse
- management memorie
- management dispozitive
- apeluri sistem

Nucleul Linux, folosit in proiect, este unul de tip monolitic, fiind extrem de rapid si versatil. Proiectarea unui kernel fiabil s-a dovedit dificilă și adesea foarte costisitoare ca timp. Folosirea unui kernel consacrat și fiabil și construirea sistemului peste acesta reprezintă un compromis optim de timp și resurse. Nucleul Linux este cel mai popular kernel monolitic Unix-like și pe baza lui s-a construit familia de sisteme de operare GNU/Linux, care conține mii de distribuții. Datorită capabilităților sale multi-CPU, nucleul Linux și-a consolidat poziția pe piața server si enterprise.

Specificațiile proiectului

3.1 Placa de dezvoltare gazdă - Raspberry Pi 3

Probabil cea mai populara placa de dezvoltare cu microprocesor, Raspberry Pi 3 are următoarele specificații:

- procesor Broadcom BCM2837B0, Cortex-A53 (ARMv8) 64-bit SoC @ 1.4GHz
- 1GB LPDDR2 SDRAM
- $\bullet\,$ placa de retea 2.4 GHz and 5GHz IEEE 802.11 b/g/n/ac
- Gigabit Ethernet over USB 2.0
- extended 40 pin GPIO header
- full-size HDMI
- 4 porturi USB 2.0
- slot de card micro SD
- 5V @ 2.5A intrare alimentare

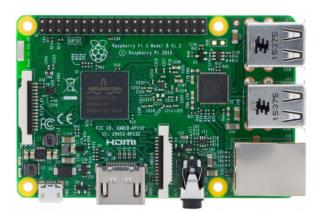

Figure 3.1: Placa de dezvoltare Raspberry Pi 3

3.2 Workflow-ul normal pentru tipărire

Un scenariu normal de printare prin CUPS presupune trimiterea pur și simplu a unui job de print către CUPS, iar acesta se va ocupa de restul. Un aspect important este abstractizarea imprimantelor în spatele 'cozilor' CUPS și se urmărește ca acest aspect sa rămână neschimbat. CUPS asignează fiecărei imprimante una sau mai multe 'cozi' (queues), iar acestea apar ca imprimante pe rețea pentru sistemele Unix (OSX, GNU/Linux, BSD, etc.). Proiectul urmărește extragerea cat mai multor informații din procesul normal de printare CUPS, dar și menținerea modificărilor asupra CUPS la un nivel minim. O cerința importanta este ca workflow-ul normal de printare sa rămână neschimbat, iar modificările aduse pentru colectarea de date sa impacteze cat mai puțin platforma.

Modificările aduse CUPS trebuie sa se respecte următoarele cerințe:

- sa nu adauge overhead sistemului
- sa nu expuna informatie proprietara Océ
- sa nu modifice functionarea modulelor CUPS
- să expună într-o manieră ușor de interceptat informațiile relevante
- sa respecte licenta Apache v2.0 aferenta CUPS

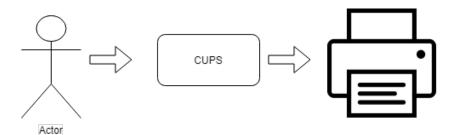

Figure 3.2: Workflow-ul normal

3.3 Colectarea și stocarea datelor

Modificările aduse CUPS urmăresc exclusiv colectarea datelor de imprimare și trimiterea lor către agregator. Colectarea datelor se face într-o maniera cat mai puțin invaziva, conform cerințelor anterior menționate. Se urmărește extragerea datelor spre a fi procesate, nu stocarea lor propriu zisa. Datele sunt transmise printr-un named pipe, prin urmare acestea nu părăsesc niciodată siguranța nucleului sistemului de operare. Lupa ce datele sunt recepționate și procesate de către agregator, acestea nu sunt salvate pe disc sau în alt mediu de stocare persistenta. Singurul loc în care datele persista este în Elasticsearch, dar este importanta mențiunea ca datele ajunse în Elasticsearch sunt deja procesate, iar în procesul de procesare pot fi eliminate orice informații nedorite.

Un alt criteriu important pe care proiectul a trebui sa îl respecte este respectarea confidențialității datelor. În niciun punct sistemul nu colectează date cu caracter personal, nici măcar numele utilizatorului, jobului sau mașina de pe care a fost trimis un print job.

Design și implementare

4.1 Arhitectură high-level

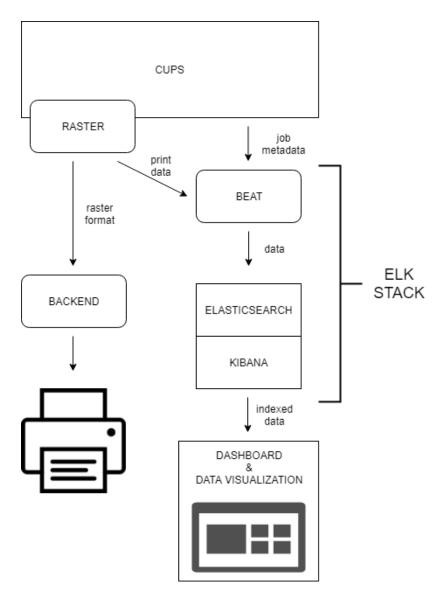

Figure 4.1: Arhitectura sistemului

4.2 Componente software

4.2.1 Sistemul de operare gazdă - BuruX

Folosind CUPS ca backbone pentru sistem, s-a făcut evidenta nevoie folosirii unui sistem de operare Unix-like care sa îl găzduiască. Pe considerente de familiaritate s-a ales folosirea unui sistem de operare bazat pe nucleul Linux. Nucleul Linux este un nucleu monolitic, adică lucrează în întregime separat de restul sistemului și în mod administrator. Driverele se pot încarcă în memoria de lucru la utilizare, de unde sunt șterse ulterior. Nucleul ofer facilități precum:

- multitasking
- suport pentru memorie virtuala
- suport avansat pentru TCP/IP
- sistem de sunet
- pana la 1 miliard de procese simultane
- management avansat si eficient al memoriei
- suport pentru sistem multi-procesor

Distribuția a fost compilata pentru arhitectura ARM, specifica procesorului Broadcom BCM2837 cu 4 nuclee ARM Cortex-A53, spre a fi instalata pe o placa Raspberry Pi 3. Procesorul și memoria de 1GB ale plăcii sunt mai mult decât suficiente pentru a rula sistemul de operare și componentele menționate mai sus. Versiunea de kernel folosita este 4.14, cu niște patch-uri suplimentare care sa permită folosirea modulelor Bluetooth și Wi-Fi ale plăcii. În testele efectuate, sistemul de operare este perfect stabil și consuma foarte puține resurse comparativ cu o distribuție de Linux full blown. Compilarea completa a sistemului de operare se face, pe o mașina relativ veche, în sub 25 minute. Nucleul linux este principala componenta a sistemului de operare GNU/Linux. Pentru use-case-ul de fata, am ales sa nu instalez un desktop environment sau interfața grafica pe sistem, pe considerente de reducere a resurselor consumate. Distribuția de Linux folosita a fost compilata special pentru acest uz, drept urmare majoritatea funcțiilor au fost eliminate, rămânând doar cu cele strict esentiale pentru functionarea CUPS:

- facilitati elementare de networking Avahi
- o selectie minimala de unelte si compilatoare clang, golang
- sistemul de printing CUPS cu dependentele aferente
- functionalitate de remote access SSH

Pentru compilare și aplicare de patch-uri a fost folosit Buildroot - o unealta care automatizează procesul de building al unui mediu Linux complet și bootabil, folosind cross-compilation pentru a putea servi multiple platforme. Buildroot își poate build-ui propriul toolchain, crea un root file system, compila o imagine de Linux kernel și genera un boot loader pentru sistemul dorit. Acesta funcționează pe baza unor fișiere de configurații, numite defconfigs, care conțin informații relevante pentru procesul de build (versiune de

kernel, arhitectura, target file system, etc.). Sunt suportate mai multe biblioteci de C, printre care GNU C Library, uClibc și musl. Intern, Buildroot folosește Kconfig pentru sistemul de configurație, acesta oferind facilități precum o interfață cu meniu, ocuparea de dependente, opțiunea de 'Help' contextual. Întregul proces de build se construiește în jurul pachetelor descărcate automate în funcție de defconfig. Aceste pachete pot include aplicații, utilitati, biblioteci, etc. Rezultatul final este un root file system care poate fi copiat pe un mediu bootabil și folosit as-is. Buildroot face tot procesul de compilare, build și deployment ușor de înțeles și accesibil oricui.

Pe parcurs, a apărut problematica alegerii unui sistem de init. Buildroot pune la dispoziție implicit BusyBox - o implementare a unui program rudimentar de init, suficient pentru majoritatea aplicațiilor.

4.2.2 CUPS

Common UNIX Printing System

Apărut in 1999, CUPS este un sistem modular de printing open-source pentru sistemele de operare Unix-like. Acesta permite unui calculator sa se comporte ca un print server, devenind un host care accepta job-uri de la clienți, le procesează și le trimite către imprimante. CUPS este format dintr-un spooler, un scheduler, un sistem de filtre care transforma datele dintr-un format în altul, și un sistem de backend-uri care realizează comunicarea cu imprimantele.

Workflow-ul standard CUPS este următorul: un job ajunge în scheduler, acesta îl trimite către unul sau mai multe filtre spre a fi convertit în alt format, apoi datele ajung într-un backend de unde sunt trimise spre printer. Sistemul folosește extensiv PostScript și rasterizarea datelor ca formate înțelese de imprimante.

Scheduler-ul CUPS

Scheduler-ul CUPS implementează Internet Printing Protocol și oferă o interfață webbased pentru managementul imprimantelor, job-urilor, configurații server și documentație. Pentru accesarea funcționalităților de management și configurație, un utilizator trebuie sa se autentifice. O alta parte foarte importanta a scheduler-ului este modulul de logging. Acesta înregistrează evenimente legate de acces, erori sau page log. Alte module importante ale scheduler-ului sunt: modulul MIME (multipurpose internet mail extensions), modulul PPD (PostScript printer description), modulul care se ocupa cu management-ul dispozitivelor disponibile în sistem.

Sistemul de filtre CUPS

Sistemul de filtre al CUPS poate procesa o varietate de formate. Acesta convertește datele unui print-job într-un limbaj/format final printr-un sistem de filtre, folosind MIME types pentru identificarea formatelor. Procesul de filtrare începe prin determinarea tipului de date de intrare, folosind MIME databases. Printre filtrele default ale CUPS se număra: raster to PCL, raster to ESC/P, raster to Dymo, raster to ZPL. Inițial, am încercat modificare scheduler-ului, mai exact a modulului de logging, dar informațiile pe care le puteam obține din acesta erau insuficiente pentru cerințele proiectului, în modulul de logging fiind expuse numai date despre utilizatori, job-uri sau status. Considerând nevoia de a obține date despre pixeli, culoare, media, pagina, etc. s-a făcut necesara accesarea informațiilor disponibile în sistem de filtre al CUPS, mai exact în unitatea de raster.

Lupa ce am identificat informațiile de care am nevoie, le-am trimis către exterior printrun HTTP POST, apoi printrun named pipe. Folosind un apel de sistem către comanda cURL pentru a trimite cererea HTTP către Beat, s-ar fi creat un număr de procese greu de controlat și care ar fi generat overhead pe care îl puteam evita. O a doua alternativa ar fi fost folosirea unei biblioteci, de exemplu libcurl, pentru a înlocui apelurile de sistem, dar aceasta alternativa ar fi introdus o dependenta suplimentara în CUPS, ceea ce ar fi făcut codul mai puțin portabil și ar fi încălcat una din cerințele inițiale ale proiectului. I final, am folosit un named pipe pentru transmiterea datelor, acesta fiind ușor de accesat și generând overhead minim, iar în plus, datele nu sunt expuse în rețea, aceasta interfața rezidând în kernelul sistemului de operare.

Backend-urile CUPS

Backend-urile CUPS sunt folosite pentru a trimite datele către imprimante. CUPS pune la dispoziție multe backend-uri: paralel, serial, USB, cups-pdf, PDF virtual printing, JetDirect, LPD, SMB, etc.

4.2.3 Elastic Stack

Beater - Elasticsearch - Kibana

Elastic Stack este o stiva de aplicații care permite extragerea, procesarea și vizualizarea datelor. În majoritatea cazurilor, acesta este găsit sub numele de ELK Stack (Elastic-search - Logstash - Kibana). Pentru aceasta teza nu a fost folosit Logstash, fiind înlocuit cu un Elastic Beater ca unealta de colectare a datelor. Un Beat implementează interfața Beater și aduna date spre a le trimite către Kibana sau, în cazul de fata, Elasticsearch.

Beat

Beat-urile au fost adăugate recent la stack-ul ELK. Un Beat are responsabilitatea sa colecteze date și sa le trimită spre procesare sau vizualizare. Acesta trebuie sa implementeze în Golang o interfață numita Beater interface, care conține metode de Start, Run și Stop. Aceasta lucrare folosește un Beat pentru a primi date de la raster-ul, raster care face parte din sistemul de filtre menționat anterior. Beat-ul primește raster data, face operații de procesare și sanitization minimale, apoi trimite datele către Elasticsearch. În implementările convenționale de Beat, datele sunt transmise la intervale periodice de timp către Elasticsearch sau Kibana. Implementarea Beat-ului din aceasta lucrare trimite date către Elasticsearch atunci când primește informații noi de la raster. cBeat (Beater-ul implementat pentru aceasta lucrare) următoarele componente principale:

• Metodele interfetei Beater

- metoda Run

- * contine bucla principala a aplicatiei
- * in interiorul buclei se transmit evenimente catre restul ELK stack
- * un eveniment este trimis encodat ca JSON catre Elasticsearch
- * mai jos este exemplificata metoda Run din exemplul oferit de Elastic
- * se observa cum evenimentele sunt trimise la intervale periodice de timp

```
1 func (bt *Countbeat) Run(b *beat.Beat) error {
2 logp.Info("countbeat is running! Hit CTRL-C to stop it.")
4 bt.client = b.Publisher.Connect()
5 ticker := time.NewTicker(bt.config.Period)
6 counter := 1
7 for {
8 select {
9 case <-bt.done:
10 return nil
11 case <-ticker.C:</pre>
12 }
13
14 event := common.MapStr{
15 "@timestamp": common.Time(time.Now()),
16 "type": b.Name,
17 "counter": counter,
18 }
19 bt.client.PublishEvent(event)
20 logp.Info("Event sent")
21 counter++
22 }
23 }
```

Listing 4.1: exemplu metoda Run - golang

- metoda Stop

- * este chemata atunci când Beat-ul e semnalat sa se oprească
- * mai jos este exemplificata metoda Stop

```
1 func (bt *Countbeat) Stop() {
2 bt.client.Close()
3 close(bt.done)
4 }
```

Listing 4.2: exemplu metoda Stop - golang

• Recepționarea datelor din CUPS

 citirea din named pipe a evenimentelor se face prin deschiderea FIFO-ului ca orice alt fișier de pe disk, folosind modulul os al Golang

Listing 4.3: deschidere named pipe - golang

 FIFO-ului i s-a adăugat un mecanism de watch care ne notifica atunci când s-a efectuat orice scriere în pipe

```
1 c := make(chan notify.EventInfo, MAX_CONCURRENT_WRITERS)
2 notify.Watch(pipePath, c, notify.Write|notify.Remove)
```

Listing 4.4: watch pentru named pipe - golang

funcția care supraveghează pipe-ul a fost lansata într-o go rutina în metoda
 Run

```
1 go func(){
2   readPipe()
3 }()
```

Listing 4.5: apel readPipe in go routina separata - golang

– ca mecanism IPC s-a folosit un go channel intre green thread-ul care citește din pipe și cel al metodei principale

• Generarea structurilor necesare prelucrării datelor

— pe baza enum-urilor definite în CUPS se urmărește generarea unor structuri de date echivalente în limbajul Go

Listing 4.7: exemplu enum CUPS - C

- pentru transmiterea eficienta a datelor, se păstrează encodarea diferitor opțiuni de tipărire în numere întregi
- generarea de cod Go din fișierele header care conțin structurile CUPS presupune parcurgerea lor
- rezultatul final trebuie sa fie un fișier .go compilabil care conține structurile echivalente
- s-a folosit un algoritm similar cu un automate care parcurge fișierul
- automatul salvează fiecare intrare într-un dicționar de dicționare de șiruri de caractere

- fiecare intrare corespunde unui enum, cu dicționarul corespunzător
- intrările din dicționarul corespunzător reprezinta perechile de întregi șir de caractere
- întregul modul de generare de cod a fost scris în limbajul Go

```
1 type HWResolution_t struct {
    Hr1 int
3
    Hr2 int
4 }
6 type ImaginBoundingBox_t struct {
    Ibb1 int
    Ibb2 int
8
9
   Ibb3 int
10 Ibb4 int
11 }
12
13 type PageSize_t struct {
   Ps1 int
    Ps2 int
15
16 }
17
18 type Message_t struct{
    CutMedia int
19
    Duplex int
20
21
    HWResolution HWResolution_t
22
    ImagingBoundingBox ImaginBoundingBox_t
23
    InsertSheet int
24
    Orientation int
25
    NumCopies int
26
    PageSize PageSize_t
27
    Tumble int
28
    CupsWidth int
29
    CupsHeight int
30
    CupsBitsPerColor int
31
    CupsBitsPerPixel int
32
    CupsColorOrder int
33
    CupsColorSpace int
34
    CupsNumColors int
35 }
36
37 type Message_s_t struct{
    CutMedia string
39
    Duplex int
40
    HWResolution HWResolution_t
41
    ImagingBoundingBox ImaginBoundingBox_t
42
    InsertSheet int
43
    Orientation string
44
    NumCopies int
45
    PageSize PageSize_t
46
    Tumble int
47
    CupsWidth int
48
    CupsHeight int
49
    CupsBitsPerColor int
50
    CupsBitsPerPixel int
51
    CupsColorOrder string
52
    CupsColorSpace string
53
    CupsNumColors int
54 }
```

Listing 4.9: structuri de date pentru generator/procesor date - golang

• Prelucrarea datelor

- la compilare, se populează structurile menționate la punctul anterior pe baza header-ului CUPS
- atunci când se recepționează un eveniment, avesta ajunge in Beat sub forma de string
- evenimentul este procesat pe baza dicționarelor, întregii fiind înlocuiți cu stringuri
- după prelucrare, evenimentul este serializat ca JSON și este trimis către Elasticsearch

```
1 func processMsg(msg string) Message_s_t{
    var maps = cups_itf.Maps
    fmt.Println(maps["Duplex"]["0"])
3
4
    logp.Info("PROCESSING STRING:")
    logp.Info(msg)
5
6
    var message Message_t
7
    var message_s Message_s_t
8
    if isJSON(msg){
9
      logp.Info("VALID JSON")
10
       json.Unmarshal([]byte(msg), &message)
      message_s.CutMedia = maps["CutMedia"][strconv.Itoa(message.
11
      CutMedia)]
12
      message_s.Duplex = message_s.Duplex
13
      message_s.HWResolution = message.HWResolution
      message_s.ImagingBoundingBox = message.ImagingBoundingBox
14
15
      message_s.InsertSheet = message.InsertSheet
16
      message_s.Orientation = maps["Orientation"][strconv.Itoa(
      message.Orientation)]
17
      message_s.NumCopies = message.NumCopies
18
      message_s.PageSize = message.PageSize
19
      message_s.Tumble = message.Tumble
20
      message_s.CupsWidth = message.CupsWidth
21
      message_s.CupsHeight = message.CupsHeight
22
      message_s.CupsBitsPerColor = message.CupsBitsPerColor
      message_s.CupsBitsPerPixel = message.CupsBitsPerPixel
23
24
      message_s.CupsColorOrder = maps["cupsColorOrder"][strconv.Itoa
      (message.CupsColorOrder)]
25
      message_s.CupsColorSpace = maps["cupsColorSpace"][strconv.Itoa
      (message.CupsColorSpace)]
26
      message_s.CupsNumColors = message.CupsNumColors
      logp.Info("CREATED NEW STRUCT")
27
28
29
    return message_s
30 }
```

Listing 4.10: functia pentru procesarea mesajelor - golang

Elasticsearch

Elasticsearch este un motor de căutare bazat pe Apache Lucene. Oferă clienți disponibili în majoritatea tehnologiilor și este cel mai popular motor de căutare enterprise. Beneficiile Elasticsearch includ: căutare foarte scalabila, aproape real-time, suportul mai multor clienți, platforma distribuita. Este considerat de multi backbone-ul stack-ului ELK.
Informațiile extrase de Beat ajung în Elasticsearch, iar acesta cauta tipare și indexează
datele spre a le trimite către Kibana.

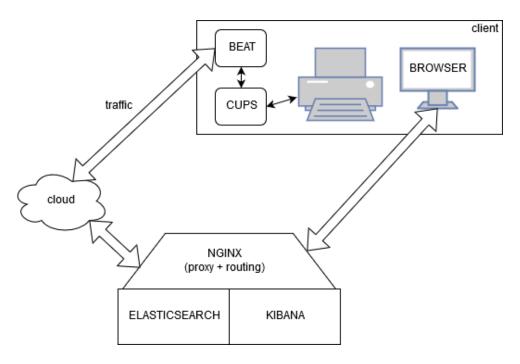

Figure 4.2: comunicarea CUPS - Beat - Elasticsearch - Kibana - Utilizator

Kibana

Kibana este un plugin open-source pentru vizualizare de data, care pune la dispoziție capabilități de vizualizare ale elementelor indexate într-un cluster Elasticsearch. Un utilizator poate construi diferite tipuri de grafice bazate pe datele indexate de Elasticsearch, iar pe baza acestor grafice se pot construi dashboard-uri configurabile. Kibana preia datele indexat de la Elastisearch și le folosește la generarea de grafice și vizualizări relevante pentru utilizator.

Stat Elasticsearch, cat și Kibana sunt hostate pe o mașina (Debian) în cloud pe platforma Scaleway. Mașina are o configurație minimala, stack-ul fiind unul robust și eficient nu are nevoie de multe resurse. Administrarea mașinii se face strict prin SSH, iar interfața web Kibana este expusa spre exterior. Prin intermediul aplicației web se face și configurarea graficelor și dashboard-ului Kibana. Pe mașina host este instalat nginx care redirectează orice acces HTTP către portul Kibana (9300).

4.3 Build şi deployment

Build-ul CUPS presupune compilarea fișierelor C din proiect și linkeditarea corespunzatoare. Apple pune la dispoziție un Makefile pentru build. Build-ul Beat se face prin compilarea fișierelor Go aferente, si el avand un Makefile. Deployment-ul CUPS se face local, pe mașina de unde se urmărește extragerea informațiilor. Acest lucru se realizează prin copiere binarelor în locația corespunzătoare sau prin instalarea unui pachet .deb, .rpm, etc. generat pentru fiecare platforma în parte. Kibana și Elasticsearch sunt deployed pe o masina in cloud, pe platforma Scaleway. Pe mașina este instalat nginx, care oferă capabilități de proxy si routing elementare. Dacă se introduce adresa mașinii întrun browser, nginx va redirecta direct catre Kibana. Fiecare grafic din dashboard este configurabil. Configurația include tipul de metrici folosite, tipul de metoda de agregare, axele, cate metrici sunt folosite, cate și care câmpuri sunt folosite, etc.

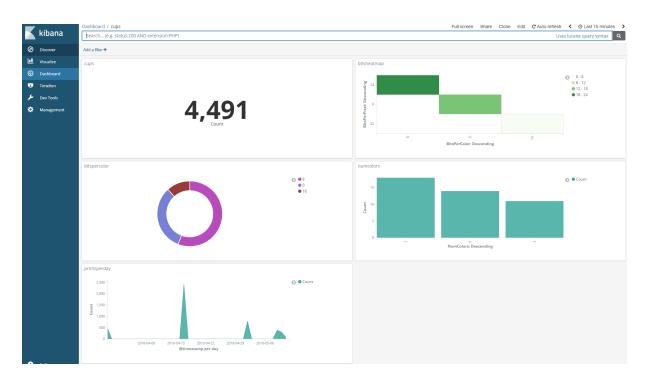

Figure 4.3: dashboard-ul Kibana intr-o fereastra de browser

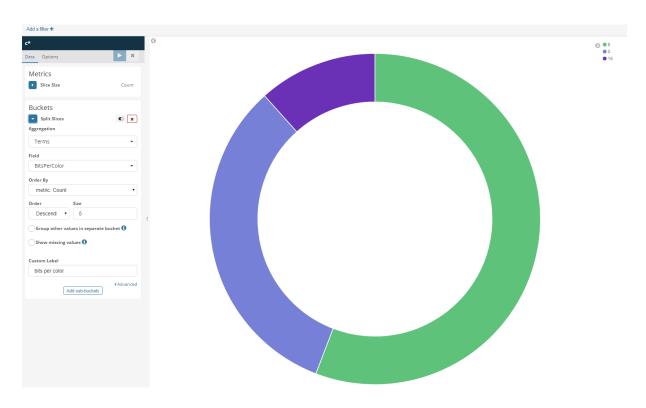

Figure 4.4: dashboard-ul Kibana intr-o fereastra de browser

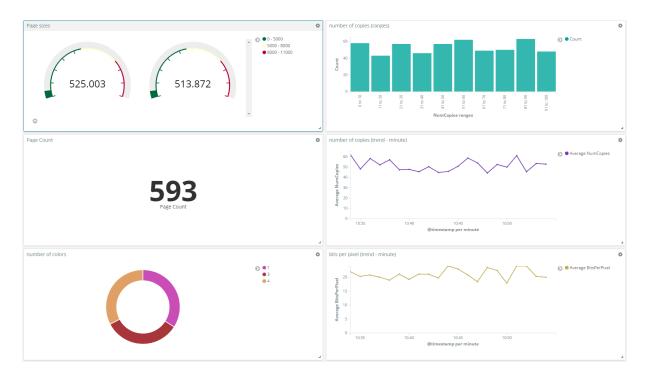

Figure 4.5: exemple de grafice in Kibana; de la dreapta la stanga, de sus in jos: page size, intervale de numere de copii, page count, trend in timp cu numere de copii, pie chart cu numar de culor si trend in timp cu bits per pixel

4.3.1 Stubbing

Dat fiind ca datele de tipărire care se pot colecta intr-un timp scurt sunt limitate, s-a decis implementarea unui program care să simuleze tipărirea prin generarea de tichete JSON asemănătoare celor trimise de CUPS, dar cu valori arbitrare pentru fiecare câmp, evident cu constraint-urile aferente. Implementarea a fost făcută in Python3. Programul parcurge enum-urile C ale CUPS menționate anterior si generează pe baza lor un JSON. Acesta este trimis către Beat, spre a fi prelucrat ca orice tichet venit din CUPS. Stub-ul ajuta la colectarea de date și exemplificarea funcționalității dashboard-ului Kibana. Generatorul de tichete este paremetrizat cu constraint-uri si valori rezonabile pentru fiecare camp din JSON.

```
1 # CONSTANTS
  class Constraints(object):
3
      def __init__(self):
4
           self.cupsBitsPerColor = [8, 16, 32]
           self.cupsBitsPerPixel = [8, 24, 32]
5
6
           self.cupsColorOrder = [0, 1, 2]
7
           self.cupsColorSpace = [0, 1, 2, 3, 4, 5]
8
           self.CutMedia = [0, 1, 2, 3, 4]
9
           self.Duplex = [0]
10
           self.HW_RES_MAX = 8096
11
           self.IBB\_MAX = 1024
12
           self.InsetSheet = [0]
13
           self.cupsNumColors = [1, 3, 4]
14
           self.NUM_COPIES_MAX = 100
15
           self.Orientation = [0, 1, 2, 3]
16
           self.PAGE_SIZE_MAX = 8096
17
           self.Tumble = [0]
```

```
18
           self.CUPS_HEIGHT_MAX = 1024
19
           self.CUPS_WIDTH_MAX = 1024
20
21 const = Constraints()
22
23 \text{ def randomize(x):}
24
       return randint(0,x)
25
26 class Blank(object):
27
       pass
28
29 special = ['HW_RES_MAX', 'IBB_MAX', 'NUM_COPIES_MAX', 'PAGE_SIZE_MAX', '
      CUPS_HEIGHT_MAX', 'CUPS_WIDTH_MAX']
30
31 def get_populated_class():
32
       _json = Blank()
33
       fields = const.__dict__
34
       for k in fields:
35
           if k in special:
36
               pass
37
           else:
38
               setattr(_json, k, fields[k][randomize(len(fields[k])-1)])
```

Listing 4.11: cazul general dupa care se populeaza tichetul - Pyton

In cazurile speciale, câmpurile sunt adaugate individual, unul câte unul. Aceste câmpuri sunt cele desemnate de membrii listei 'special' definite mai sus.

```
1 # set HWResolution
      res = Blank()
3
      setattr(res, 'hr1', randomize(const.HW_RES_MAX))
       setattr(res, 'hr2', randomize(const.HW_RES_MAX))
4
5
      setattr(_json, 'HWResolution', res.__dict__)
6
7
      # set ImagingBoundingBox
8
      ibb = Blank()
9
      setattr(ibb, 'ibb1', 0)
      setattr(ibb, 'ibb2', 0)
10
      setattr(ibb, 'ibb3', randomize(const.IBB_MAX))
11
      setattr(ibb, 'ibb4', randomize(const.IBB_MAX))
12
13
      setattr(_json, 'ImagingBoundingBox', ibb.__dict__)
14
15
      # set NumCopies
      setattr(_json, 'NumCopies', randomize(const.NUM_COPIES_MAX))
16
17
18
      # set PageSize
19
      ps = Blank()
      setattr(ps, 'ps1', randomize(const.PAGE_SIZE_MAX))
20
21
      setattr(ps, 'ps2', randomize(const.PAGE_SIZE_MAX))
22
      setattr(_json, 'PageSize', ps.__dict__)
23
24
      # set cupsHeight
      setattr(_json, 'cupsHeight', randomize(const.CUPS_HEIGHT_MAX))
25
26
27
      # set cupsWidth
      setattr(_json, 'cupsWidth', randomize(const.CUPS_WIDTH_MAX))
28
```

Listing 4.12: cazurile speciale, tratate individual - Python

```
1 {
 2
      "HWResolution":{
 3
         "hr1":3272,
          "hr2":670
 4
 5
      },
 6
      "InsetSheet":0.
 7
      "PageSize":{
          "ps2":361,
 8
9
         "ps1":6210
10
11
      "CutMedia":2,
      "Orientation":3,
12
13
      "cupsColorOrder":1,
14
      "Tumble":0,
15
      "Duplex":0,
16
      "ImagingBoundingBox":{
17
         "ibb4":819,
         "ibb3":863,
18
19
          "ibb2":0,
          "ibb1":0
20
21
      },
22
      "cupsBitsPerColor":8,
23
      "cupsWidth": 736,
24
      "cupsHeight":163,
25
      "NumCopies":43,
26
      "cupsBitsPerPixel":24,
      "cupsNumColors":3,
27
      "cupsColorSpace":1
28
29 }
```

Listing 4.13: exemplu de output pentru programul de mai sus - JSON

Tichetul este citit de Beat, iar valorile numerice ale câmpurilor sunt traduse în siruri de caractere corespunzatoare din enum-urile CUPS. Această abordare permite inclusiv testarea infrastructurii de transmitere si colectare de date.

4.3.2 Limbajul de interogare Lucene

O interogare este descompusă sintactic in termeni si operatori. Termenii, la rândul lor, se impart in termeni simplii si fraze. Un termen simplu este un cuvânt, iar o frază este un grup de cuvinte. Mai mulți termeni pot fi combinați folosind operatori pentru a forma o interogare mai complexă. Analizor folosit pentru indexare se va folosi de termeni si fraze.

Câmpuri

Lucene suportă date sub forma câmpurilor. Atunci cand se efectuează o interogare, sunt specificate câmpuri sau se folosesc câmpuri implicite. Numele câmpurilor sunt specifice fiecărei implementări. Pentru a căuta după un câmp se va folosi numele câmpului urmat de ":", apoi valoarea.

```
1 title:"The Right Way" AND text:go
```

Listing 4.14: exemplu de căutare după câmpuri - Lucene query

Căutări wildcard

Lucene suportă wildcards cu unul sai mai multe caractere în căutări.

- pentru căutare wildcard cu un singur caracter se va folosi simbolul "?"
 - 1 te?t

Listing 4.15: căutare wildcard cu un singur caracter - Lucene query

- pentru căutare wildcard multi-caracter se va folosi simbolul "*"
- 1 te*t

Listing 4.16: căutare wildcardmulti-caracter - Lucene query

Căutări fuzzy

Sunt suportate căutările fuzzy bazate pe algoritmii Levenshtein Distance sau Edit Distance. Pentru a efectua o căutare fuzzy se va folosi simbolul " " la finalulul unui termen. După Lucene 1.9 a fost adăugat un parametru suplimentare cu valoare între 0-1 care reprezinta similitudinile cu termenul căutat, pe o scara de la 0 la 1. Implicit se foloseste 0.5.

```
1 test~0.9
```

Listing 4.17: căutare fuzzy - Lucene query

Căutări pe intervale

Permit găsirea acelor intrări care satisfac o condiție de genul A mai mic decat x mai mic decat B. Pentru interval inchis, deschis se folosesc acolade, repsectiv paranteze drepte.

```
1 mod_date:[20020101 TO 20030101]
2
3 title:{Aida TO Carmen}
```

Listing 4.18: căutari pe intervale - Lucene query

Elevarea relevanței unui termen

Lucene permite ridicarea relevanței unui termen folosind operatorul special urmat de nivelul dorit. Cu cat nivelul este mai mare, cu atata termenul va fi mai relevant in interogare.

```
1 "jakarta apache"^4 "Apache Lucene"
```

Listing 4.19: elevarea relevantei - Lucene query

Operatori

Operatorul implicit pentru conjuncție este SAU. Alți operatori sunt: SI, +, NOT, -.

4.3.3 Limbajul de interogare Elasticsearch

Kibana acceptă atât interogări Lucene, cât si interogări Elasticsearch. Oirce interogare Elasticsearch este scrisă sub forma unui JSON. Câmpul query din obiect desemnează tipul interogării.

```
1 GET /bank/_search
2
  {
    "query": {
3
      "bool": {
4
5
        6
        "filter": {
7
          "range": {
8
            "balance": {
              "gte": 20000,
9
              "lte": 30000
10
11
12
          }
13
        }
14
      }
15
    }
16 }
```

Listing 4.20: exemplu interogare Elasticsearch - JSON

Interogarea din listing-ul de mai sus va returna toate conturile cu balance cuprins între 20000 si 30000. Se observă cum interogarea conține un $match_all$ si un range, ambele indicând tipuri de interogări.

Implicit, interogările returnează documentul JSON întreg ca parte a câmpului _source. Dacă se dorete ca documentul să nu fie returnat, putem cere doar anumite câmpuri din obiect. Peste o interogare se pot aplica filtre si agregări. Elasticsearch este un produs atât simplu cât si complex. În general se foloseste împreuna cu un RESTful API.

4.3.4 Platforma Scaleway

Pentru deployment s-a ales platforma Scaleway pe considerente practice si economice. Ea oferă performanțe similare platformelor mainstream la o fracțiune din preț. Scaleway foloseste masini ARM-based. Principalul avantaj față de alte platforme este că pornind de la pachetul de bază, toate includ stocare SSD, cu opțiune pentru NVMe SSD. Scaleway ofera root access complet pe un server dedicat. Performanțele sunt constante si predictibile, spre deosebire de servere virtuale. Platforma oferă flexibilitate pentru plata serviciilor, taxarea fiind făcută dinamic în funcție de timpul folosit. Pe lângă asta, Scaleway este printre singurele companii mari de hosting europene, având servere in Amsterdam si Paris. Latența din Timisoara este de sub 40 ms. Administrarea se face printr-o platforma web.

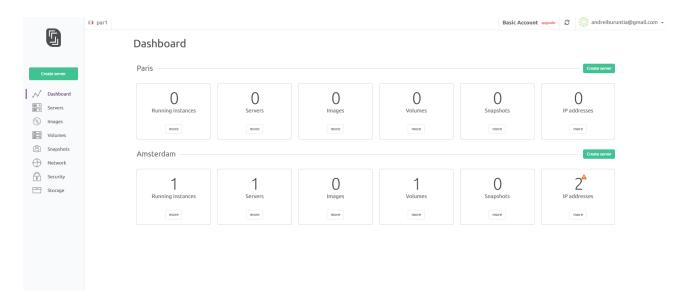

Figure 4.6: Dashboard-ul Scaleway

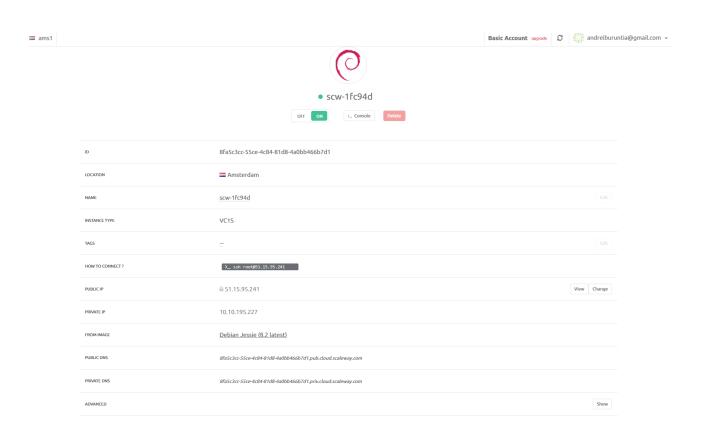

Figure 4.7: Dashboard-ul Scaleway - administrarea unei instanțe de server

Rezultate

S-a urmărit și realizat crearea unui sistem de tipărire care trimită date către un agregator spre a fi procesate în scopul ghenerarii de analytics. Prin modificările aduse CUPS, workflow-ul normal nu este modificat în vreun fel, nu apare overhead semnificativ, nu se modifica nici o interfața interna sau externa CUPS și extragerea datelor se face într-o maniera eleganta, non-invaziva. Platforma Kibana și facilitățile ei satisfac cerințele legate de agregarea și vizualizarea datelor colectate din CUPS. Informațiile proprietare Océ nu sunt expuse. Folosirea limbajului Go permite extinderea ulterioara a proiectului cu un cost relativ redus și facilitează posibilitatea folosirii pachetelor și a funcțiilor unui limbaj high-level. Modificările la nivelul clienților sunt aproape inexistente, aceștia trebuind doar sa folosească versiunea modificata de CUPS, care, după cum a fost menționat mai sus, nu alterează comportamentul sau aspectul acestuia. Informațiile colectate sunt suta la suta anonime, nefiind trimise date confidențiale legate de utilizator sau mașina acestuia.

Folosirea ELK stack și CUPS a scăzut considerabil timpul de lucru, scutind dezvoltatorul de implementarea unor astfel de sisteme.

Scalabilitatea proiectul este, în teorie, mărginita doar de capabilitățile de stocare de date și generarea graficelor. O mașina cu un singur nucleu x64, 1 GB de memorie și conexiune de 100Mb/s s-a descurcat în toate testele efectuate. Un eveniment encodat în JSON are dimensiuni de ordinul sutelor de bytes (de obicei mult sub 1kB). Pe 10 GB de stocare persistenta se pot salva peste 10⁷ astfel de intrări. Având în vedere disponibilitatea spațiului de stocare în zilele noastre, numărul de mai sus respecta orice cerinta rezonabila.

Concluzii

- se face evidenta utilitatea folosirii tehnologiilor open-source și clădirea peste sistemelor 'tried and tested'
- se remarca avantajele limbajului Go atunci când se dorește folosirea capabilităților unui limbaj de nivel înalt, dar și păstrarea funcționalităților low-level oferite de limbaje precum C
- stack-ul ELK este unul robust, solid si eficient
- uneltele IPC puse la dispoziție de nucleul Linux (named pipe) sunt suficient de robuste și eficiente pentru a fi folosite cu tehnologii moderne
- abundenta dispozitivelor și gradul de dezvoltare rapid a Internetului vor permite colectarea datelor de orice fel
- este de menționat cat de importanta a fost abilitatea CUPS de a comunica și rezolva o multitudine de imprimante, fără ca utilizatorul sa facă vreun efort
- se remarca versatilitatea și fezabilitatea modelului client-server, folosit aici în doua instante cu constringent-uri și parametrii diferiți
- în zilele noastre, un sistem poate colecta, procesa și transmite cu succes date în unități de timp de ordinul sutelor de microsecunde sau zecilor de milisecunde
- se remarca flexibilitatea unei licențe permisive precum Apache v2.0
- contribuțiile mele strict tehnice la realizarea acestui proiect includ:

instalarea si configurarea stack-ului ELK in cloud folosind platforma Scaleway dezvoltarea, configurarea, compilarea si deployment-ul sistemului de operare

modificarea, compilarea si deployment-ul sistemului de printing CUPS conceperea unei arhitecturi/infrastructuri de cominicație

dezvoltarea Beater-ului

BuruX bazat pe kernelul Linux

inițializarea si configurarea canalelor de comunicație

dezvoltarea de scripturi si programe care să ajute la build sau deployment

dezvoltarea de programe care să joace rolul anumitor componente din sistem (stubbing)

testarea modulară

testarea întregului sistem

învățarea tehnologiilor, conceptelor, limbajelor de programare aferente realizării fiecarui din punctele anterior menționate

• contribuții de altă natură includ studiul problemei, propunerea si selecția unor soluții fiabile, etc.

Glosar de termeni

- CUPS Common Unix Printing System
- PDF Portable Document Format
- GNU GNU Not Unix (un acronim recursiv)
- Linux familie de sisteme de operare bazate pe nucleul cu același nume
- OSX sistem de operare desktop dezvoltat de Apple
- BSD Berkeley Software Distribution sistem de operare Unix-like
- kernel nucleul unui sistem de operare
- Avahi o implementare de zeroconf networking
- Golang limbaj de programare dezvoltat de Google; compilatorul pentru limbajul Go
- clang compiler front end pentru backend-ul LLVM
- Elastic stack ELK stack stiva de aplicatii Elastic
- nginx web server dezvoltat de Igor Sysoev
- IPC inter process communication

Figuri

2.1 2.2	Arhitectură client-server	11 13
3.1 3.2	Placa de dezvoltare Raspberry Pi 3	14 15
4.1	Arhitectura sistemului	16
4.2	comunicarea CUPS - Beat - Elasticsearch - Kibana - Utilizator	24
4.3	dashboard-ul Kibana intr-o fereastra de browser	25
4.4	dashboard-ul Kibana intr-o fereastra de browser	25
4.5	exemple de grafice in Kibana; de la dreapta la stanga, de sus in jos: page	
	size, intervale de numere de copii, page count, trend in timp cu numere de	
	copii, pie chart cu numar de culor si trend in timp cu bits per pixel	26
4.6	Dashboard-ul Scaleway	31
4.7	Dashboard-ul Scaleway - administrarea unei instanțe de server	31

Listings

4.1	exemplu metoda Run - golang	0
4.2	exemplu metoda Stop - golang	0
4.3	deschidere named pipe - golang	0
4.4	watch pentru named pipe - golang	1
4.5	apel readPipe in go routina separata - golang	1
4.6	instantiere canal - golang	1
4.7	exemplu enum CUPS - C	1
4.8	instantiere dictionar - golang	1
4.9	structuri de date pentru generator/procesor date - golang	2
4.10	functia pentru procesarea mesajelor - golang	3
4.11	cazul general dupa care se populeaza tichetul - Pyton	6
4.12	cazurile speciale, tratate individual - Python	7
4.13	exemplu de output pentru programul de mai sus - JSON	7
4.14	exemplu de căutare după câmpuri - Lucene query	8
	căutare wildcard cu un singur caracter - Lucene query	9
4.16	căutare wildcardmulti-caracter - Lucene query	9
4.17	căutare fuzzy - Lucene query	9
4.18	căutari pe intervale - Lucene query	9
4.19	elevarea relevanței - Lucene query	9
4.20	exemplu interogare Elasticsearch - JSON	0

Referințe

- https://www.scaleway.com/faq/general/
- Linux Online (2008). "Linux Logos and Mascots". Archived from the original on August 15, 2010. Retrieved August 11, 2009.
- Torvalds, Linus (January 5, 1992). "Release notes for Linux v0.12". Linux Kernel Archives.
- "The Linux Kernel Archives: Frequently asked questions". kernel.org. September 2, 2014. Archived from the original on September 5, 2015. Retrieved September 4, 2015.
- "What Is Linux: An Overview of the Linux Operating System". Linux Foundation. April 3, 2009. Archived from the original on August 13, 2011. Retrieved August 15, 2011.
- Tung, Liam (July 27, 2017). "Raspberry Pi: 14 million sold, 10 million made in the UK ZDNet". ZDNet.
- Upton, Eben (14 March 2018). "Raspberry Pi 3 Model B+ on Sale at USD35". Raspberry Pi Blog. Raspberry Pi .
- "Distributed Application Architecture" (PDF). Sun Microsystem. Archived from the original (PDF) on 6 April 2011. Retrieved 2009-06-16.
- Benatallah, B.; Casati, F.; Toumani, F. (2004). "Web service conversation modeling: A cornerstone for e-business automation". IEEE Internet Computing. 8: 46. doi:10.1109/MIC.2004.1260703.